

SEGÉDLET AZ ÉRETTSÉGI ISMÉTLÉSHEZ

Kerettantervi kulcsfogalmak, adatok

1. AZ ÓKOR ÉS KULTÚRÁJA

Az athéni demokrácia működése a Kr.e. 5. században. Julius Caesar egyeduralmi kísérlete.	A görög-római hitvilág. Az antikvitás kiemelkedő kulturális emlékei. A zsidó vallás fő jellemzői. A kereszténység kialakulása és főbb tanításai.
<p>Kulcsfogalmak: Társadalom, társadalmi csoport, régészet, Krisztus előtt, Krisztus után, évtized, évszázad, ókor, népesedés, népességgrobbanás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági kapcsolat, gyarmatosítás, árutermelés, pénzgazdálkodás, kereskedelem, piac, kereskedelmi mérleg, piaci egyensúly, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, hatalmi ág, egyeduralom, birodalom, demokrácia, királyság, köztársaság, császárság, önkényuralom, diktatúra, politikai párt, polgárjog, szuverenitás, kultúra, vallás, monoteizmus (egyistenhit), politeizmus (többistenhit), vallásüldözés, vallásszabadság.</p> <p>Fogalmak: nemzetség, despotizmus, városállam, egyistenhit, zsidó vallás, Biblia, Ószövetség, héber Biblia, mítosz, mitológia, városállam, polisz, olimpia, arisztokrácia, arkhón, démosz, türannisz, népgyűlés, Akropolisz, esküdtbíróóság, demagógia, sztratégosz, cserépszavazás, demokrácia, filozófia, hellenizmus, patricius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, légió, rabszolga, provincia, triumvirátus, principatus, jeruzsálemi szentély, Újszövetség, diaszpóra, apostol, Biblia, egyház, püspök, zsinat,</p> <p>Személyek: Salamon, Mózes, Ádám, Éva, Noé, Mózes, Zeusz és a legfontosabb görög istenek, Drakón, Szolón, Kleiszthenész, Periklész, Pheidiász, Nagy Sándor, Romulus, a Gracchus-testvérek, Marius, Sulla, Julius Caesar, Antonius, Augustus, Názáreti Jézus, Mária, József, Péter apostol, Pál apostol, Constantinus.</p> <p>Topográfia: ókori Kelet, Egyiptom, Palesztina, Perzsia, Babilon, Jeruzsálem, Balkán-félsziget, Olümposz, Olümppia, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom, Marathón, Peloponnészosz, Makedónia, Alexandria, .Itáliai-félsziget, Róma, Római Birodalom, Konstantinápoly, Júdea, Betlehem</p> <p>Kronológia: Kr. e. 3000 körül (az első államok kialakulása, az Egyiptomi Birodalom egyesítése), Kr. e. X. század (a zsidó állam fénykora), Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpia játékok), Kr. e. 753 (Róma hagyomány szerinti alapítása), Kr. e. 510 (a római köztársaság létrejötte), Kr. e. 490 (a marathóni csata), Kr. e. V. század közepe (Athén fénykora, Periklész kora), Kr. e. 264-146 (a pun háborúk), Kr. e. 44 (Caesar halála), Kr. u. 70 (Jeruzsálem lerombolása), 313 (a milánói ediktum) 325 (a niceai zsinat), 395 (a Római Birodalom felosztása), Kr. u. 476 (a Nyugatrómai Birodalom bukása, az ókor vége).</p>	

2. A KÖZÉPKOR

A hűbériség és a jobbágyság jellemzői. Az uradalom és a mezőgazdasági technika. A nyugati és a keleti kereszténység főbb jellemzői.	A középkori város és a céhes ipar. Az iszlám vallás kialakulása és főbb tanításai. A román és gótikus építészet; a reneszánsz kultúra. Hitélet és vallások (pl. keresztény, zsidó) – együttműködés és konfliktusok.
<p>Kulcsfogalmak: Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességgrobbanás, migráció, életmód, város, falu, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, termelési egység, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, hatalmi ágak, egyeduralom, monarchia, királyság, császárság, államszervezet, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, kultúra, vallás, monoteizmus, vallásüldözés.</p> <p>Fogalmak: középkor, ortodox egyház, római katolikus egyház, pápa, szerzetes, kolostor, eretnek, vallási intolerancia, zsidóüldözés, bencés rend, kódex, feudalizmus, hűbériség, hűbérúr, hűbéres, jobbágy, robot, majorság, uradalom, vár, önellátás, nyomásos gazdálkodás, iszlám, Korán, kalifa, investitúra, inkvizíció, eretnekség, antijudaizmus, kolduló rend, rendi monarchia, középkori város, városi önkormányzat, hospes, céh, járvány, távolsági kereskedelem, levantei kereskedelem, Hanza, skolasztika, egyetem, céhkönyvnyomtatás, lovag, román stílus, gótika, reneszánsz, humanizmus.</p> <p>Személyek: Mohamed próféta, Szent Benedek, Aquinói Szent Tamás, VII. Gergely, Gutenberg.</p> <p>Topográfia: Egyházi (Pápai) Állam, Bizánci Birodalom/Császárság, Mekka, Arab Birodalom, Frank Birodalom, Német-római Birodalom, Szentföld, Velence, Firenze.</p> <p>Kronológia: 622 (Mohamed futása, a muszlim időszámítás kezdete), 1054 (az egyházszakadás), 1215 (a Magna Charta kiadása), 1453 (Konstantinápoly elfoglalása), XV. század (könyvnyomtatás)</p>	

3. A KÖZÉPKORI MAGYAR ÁLLAM MEGTEREMTÉSE ÉS VIRÁGKORA

A magyar nép eredete, vándorlása és a honfoglalás. Géza fejedelemsége és I. (Szent) István államszervező tevékenysége. A tatárjárás és az ország újjáépítése IV. Béla idején	A középkori magyar állam megerősödése I. Károly idején. Hunyadi Mátyás reformjai és külpolitikája.
<p><i>Kulcsfogalmak:</i> Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességrobbanás, népességfogyás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, királyság, államszervezet, közigazgatás, törvény, birodalom, szuverenitás, vallás, monoteizmus, vallásüldözés, kultúra.</p> <p><i>Fogalmak:</i> nyelvrokonság, hun, finnugor, őstörténet, őshaza, törzsszövetség, félnomád életmód, törzs, nemzetség, nagycsalád, fejedelem, táltos, kettős fejedelemség, honfoglalás, kalandozás, királyi vármegye, ispán, nádor, egyházmegye, királyi tanács, tized, szerviens, várjobbágy, vajda, Szent Korona, Aranybulla, nemesi vármegye, székely, szász, kun, tatár, bandérium, aranyforint, regálé, harmincad, kapuadó, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, úriszék, báró, köznemes, kilenced, ősiség, perszonálunió, kormányzó, végvár, végvári rendszer, rendi országgyűlés, rendkívüli hadiadó, füstpénz, fekete sereg, corvina.</p> <p><i>Személyek:</i> Attila, Álmos, Árpád, Géza fejedelem, I. (Szent) István, Koppány, Gellért püspök, I. (Szent) László, Könyves Kálmán, Anonymus, II. András, IV. Béla, Szent Margit, I. Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás.</p> <p><i>Topográfia:</i> Urál, Magna Hungaria, Kazár Birodalom, Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Erdély, Augsburg, Pannonhalma, Esztergom, Székesfehérvár, Pozsony, Horvátország, Erdély, Dalmácia, Muhi, Buda, Visegrád, Nándorfehérvár.</p> <p><i>Kronológia:</i> IX. század (Etelköz), 895-900 (a honfoglalás), 955 (az augsburgi csata), 972-997 (Géza fejedelemsége), 997/1000-1038 (I. /Szent/ István), 1077-1095 (II. András), 1222 (az Aranybulla kiadása), 1235-70 (IV. Béla), 1241-42 (a tatárjárás), 1301 (az Árpád-ház kihalása), 1308-42 (I. Károly), 1456 (a nándorfehérvári diadal), 1458-90 (I. /Hunyadi/ Mátyás).</p>	

4. SZELLEMI, TÁRSADALMI ÉS POLITIKAI VÁLTOZÁSOK A KORA ÚJKORBAN (1492-1789)

A földrajzi felfedezések és a kapitalista gazdaság jellemzői. A lutheri és kálvini reformáció. A katolikus megújulás. A barokk stílus jellemzői.	Az alkotmányos monarchia jellemzői Angliában. A felvilágosodás eszmerendszere és főbb képviselői források alapján.
<p><i>Kulcsfogalmak:</i> Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, , elit réteg, lesüllyedés, népesedés, népességrobbanás, népességfogyás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gyarmatosítás, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, alkotmányos királyság, köztársaság, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, vallás, monoteizmus, vallásüldözés, antijudaizmus.</p> <p><i>Fogalmak:</i> újkor, felfedező, gyarmat, ültetvény, tőke, kapitalizmus, világkereskedelem, abszolutizmus, reformáció, protestáns, evangélikus, református, katolikus megújulás, ellenreformáció, jezsuita, barokk, manufaktúra, vetésforgó, anglikán, puritán, Jognyilatkozat, alkotmányos monarchia, merkantilizmus, alkotmány, felvilágosodás, racionalizmus, a hatalmi ágak megosztása, természetjog, társadalmi szerződés, népszuverenitás, szabad verseny, felvilágosult abszolutizmus,</p> <p><i>Személyek:</i> Kolumbusz, Magellán, Vasco da Gama, V. Károly, Luther, Kálvin, Kopernikusz, Cromwell, Montesquieu, Voltaire, Rousseau, Adam Smith, II. (Nagy) Frigyes, Washington.</p> <p><i>Topográfia:</i> Amerika, Németalföld, London, Versailles, Szentpétervár, Poroszország, Szilézia, Lengyelország, gyarmatok Észak-Amerikában.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1492 (Amerika felfedezése, Kolumbusz Amerikában), 1517 (Luther fellépése, a reformáció kezdete), 1642-49 (az angol polgárháború), 1689 (a Jognyilatkozat kiadása), 1776. július 4. (az amerikai Függetlenségi nyilatkozat kiadása, az Amerikai Egyesült Államok létrejötte).</p>	

5. MAGYARORSZÁG A KORA ÚJKORBAN (1490-1790)

A mohácsi vész és az ország három részre szakadása.
A várháborúk (1541-1568).
Erdély sajátos etnikai és vallási helyzete.
A hazai reformáció és a barokk kulturális hatásai.

A Rákóczi-szabadságharc okai, főbb eseményei és eredményei.
Demográfiai és etnikai változások a 18. században. Mária Terézia és II. József reformjai.

Kulcsfogalmak: Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességrobbanás, népességfogyás, migráció, életmód, város, nemzetiség, etnikum, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduradalom, monarchia, parlamentarizmus, közigazgatás, rendelet, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, vallás, vallásüldözés.

Fogalmak: végvár, hódoltság, szultán, szpáhi, janicsár, örökös jobbagyság, hajdú, vitézli rend, unitárius, kuruc, labanc, trónfosztás, betelepítés, betelepülés, Pragmatica Sanctio, Helytartótanács, felső tábla, alsó tábla, vámrendelet, úrbéri rendelet, úrbér, zsellér, Ratio Educationis, türelmi rendelet, jobbagyrendelet.

Személyek: II. Lajos, Szapolyai János, I. Ferdinánd, I. Szulejmán, Dobó István, Zrínyi Miklós, Károli Gáspár, Bocskai István, Bethlen Gábor, Pázmány Péter, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, II. Rákóczi Ferenc, III. Károly, Mária Terézia, II. József, Kazinczy Ferenc.

Topográfia: Mohács, Kőszeg, Buda, Hódoltság, Erdélyi Fejedelemség, Gyulafehérvár, Pozsony, Eger, Szigetvár, Debrecen, Sárospatak, Ónod, Nagyszombat, Bécs, Határőrvidék, Bácska, Bánát.

Kronológia: 1526 (a mohácsi csata), 1541 (Buda török elfoglalása, az ország tényleges három részre szakadása), 1552 (a „nagy várháborúk” éve, Eger sikertelen török ostroma), 1566 (Szigetvár eleste), 1686 (Buda visszafoglalása), 1699 (a karlócai béke), 1703-11 (a Rákóczi-szabadságharc), 1707 (az ónodi országgyűlés), 1711 (a szatmári béke), 1723 (Pragmatica Sanctio), 1740-80 (Mária Terézia), 1780-1790 (II. József).

6. A POLGÁRI ÁTALAKULÁS, A NEMZETÁLLAMOK ÉS AZ IMPERIALIZMUS KORA (1789-1914)

Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatának alapkérdései.
A korszak főbb eszmeáramlatainak (liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus és szocializmus) jellemzői.

A szövetségi rendszerek kialakulása.
Az ipari forradalmak legjelentősebb területei (könnyűipar, nehézipar, közlekedés), néhány találmánya és a gyáripar kezdetei.

Kulcsfogalmak: Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, forradalom, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, népesedés, népességrobbanás, népességfogyás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduradalom, monarchia, királyság, császárság, köztársaság, parlamentarizmus, demokrácia, népképviselő, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, emberi jog, állampolgári jog, vallás, vallásüldözés, vallásszabadság, lelkiismereti szabadság, jogegyenlőség, emancipáció.

Fogalmak: a hatalmi ágak megosztása, társadalmi szerződés, népszuverenitás, népfeltség elve, nemzetállam, szabad verseny, Emberi és polgári jogok nyilatkozata, ökömenikus gondolkodás, alkotmány, jakobinus, terror, nacionalizmus, liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus, Szent Szövetség, polgári nemzet, ipari forradalom, tőkés, bér munkás, kapitalizmus, urbanizáció, monopólium, futószalagos termelés, polgári állam, középosztály, városiasodás, emancipáció, (politikai) antiszemitaizmus, cionizmus, szakszervezet, keresztényszocializmus, szociáldemokrácia, polgárháború, egyenlőtlen fejlődés, nagyhatalom, hármas szövetség, antant, keleti kérdés, tömegkultúra.

Személyek: XVI. Lajos, Danton, Robespierre, Napóleon, Metternich, Watt, Stephenson, Marx, I. Vilmos császár, Bismarck, II. Vilmos, Edison, Rotschildok, Viktória királynő, XIII. Leó.

Topográfia: Párizs, Waterloo, Piemont, Olaszország, Német Császárság, Szezei-csatorna, Elzász-Lotaringia, Balkán.

Kronológia: 1789. július 14. (a Bastille ostroma, a francia forradalom kitörése), 1848 (forradalmak Európában), 1859 (a solferinói ütközet), 1866 (a königgrätzi csata), 1871 (a Német Császárság létrejötte), 1882 (a hármas szövetség megalakulása), 1907 (a hármas antant létrejötte).

7. A POLGÁROSODÁS KEZDETEI ÉS KIBONTAKOZÁSA MAGYARORSZÁGON (1790-1914)

A reformkor fő kérdései, Széchenyi és Kossuth reformprogramja. A pesti forradalom eseményei, az áprilisi törvények. A szabadságharc főbb katonai és politikai eseményei. A kiegyezéshez vezető út. A kiegyezés tartalma és értékelése.	Gazdasági változások a dualizmus korában. A magyar polgárosodás társadalmi, gazdasági jellegzetességei, sajátosságai. Népek, nemzetiségek (pl.: zsidók, németek) szerepe a modernizációban. Etnikai viszonyok és a nemzetiségi kérdés a dualizmus korában.
<p>Kulcsfogalmak: Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, korfa, népesedés, migráció, népességrobbanás, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria.</p> <p>Fogalmak: rendi országgyűlés, alsótábla, felsőtábla, reformkor, reform, polgári átalakulás, liberális nemesség, centralista, államnyelv, önkéntes és kötelező örökváltság, közteherviselés, érdekegyesítés, védővám, márciusi ifjak, nemzetőrség, áprilisi törvények, felelős kormány, cenzúra, sajtószabadság, népképviselő, cenzusos választójog, jobbágyfelszabadítás, emancipáció, honvédség, tavaszi hadjárat, Függetlenségi nyilatkozat, trónfosztás, önkényuralom, emigráció, passzív ellenállás, húsvéti cikk, kiegyezés, dualista monarchia, közös ügy, gazdasági kiegyezés, Dunai Konföderáció, nemzetiségi törvény, horvát-magyar kiegyezés, Szabadelvű Párt, választójog, agrárország, torlódó társadalom, úri középosztály, dzsenti, kivándorlás, asszimiláció, amnesztia, vallási egyenjogúság, zsidó emancipáció, állami anyakönyvezés, polgári házasság, népoktatás.</p> <p>Személyek: Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Metternich, Batthyány Lajos, Szemere Bertalan, Petőfi Sándor, Jellasics, Görgei Artúr, Windischgrätz, Bem József, Haynau, Alexander Bach, Deák Ferenc, I. Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Tisza Kálmán, Baross Gábor, Wekerle Sándor, Tisza István, Puskás Tivadar, Kandó Kálmán, Ganz Ábrahám, Bánki Donát, Lőw Emánuel</p> <p>Topográfia: Pest-Buda, Vaskapu, Pákozd, Isaszeg, Debrecen, Buda, Világos, Arad, Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest, Bécs, Fiume.</p> <p>Kronológia: 1830 (Széchenyi: Hitel című művének megjelenése, a reformkor kezdete), 1832-36 (rendi- reformországgyűlés), 1844 (a magyar nyelv államnyelvvé nyilvánítása), 1848. március 15. (forradalom Pesten), 1848. április 11. (áprilisi törvények), 1848. szeptember 29. (pákozdai csata), 1849. április 6. (isaszegi csata), 1849. április 14. (függetlenség kimondása, Függetlenségi nyilatkozat), 1849. május 21. (Buda felszabadítása), 1849. augusztus 13. (világosi fegyverletétel), 1849. október 6. (az aradi vértanúk és Batthyány Lajos kivégzése), 1865 (Deák húsvéti cikke), 1867 (a kiegyezés, Ferenc József megkoronázása), 1868 (a nemzetiségi és népiskolai törvény, a horvát-magyar kiegyezés), 1875-90 (Tisza Kálmán miniszterelnöksége), 1873 (Budapest létrejötte), 1896 (a millennium)</p>	

8. A VILÁGHÁBORÚK KORA (1914-1945)

Az első világháború (hadviselők, frontok, a háború jellege). Az első világháborút lezáró békerendszer. A náci Németország legfőbb jellemzői.	A kommunista ideológia és a sztálini diktatúra a Szovjetunióban. A világháború előzményei, kitörése és jellemzői. A holokauszt.
<p>Kulcsfogalmak: demokrácia, köztársaság, parlamentarizmus, diktatúra, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, népképviselő, vallás, monoteizmus, vallásüldözés, antiklerikalizmus, emberi jog, állampolgári jog, háború, hadsereg.</p> <p>Fogalmak: villámháború – állóháború/állásháború, központi hatalmak, frontvonal, hátszár, kétfrontos háború, antant, békediktátum, jóvátétel, Népszövetség, revízió, reváns, kisantant, bolsevik, szovjet, kommunizmus, általános választójog, tömegpárt, fasizmus, kisantant, proletárdiktatúra, pártállam, államosítás, kollektivizálás, tervutasításos rendszer, GULAG, személyi kultusz, koncepció, tözsde, részvény, túltermelési válság, totális diktatúra, tömegpropaganda, fasizmus, nemzetiszocializmus, fajelmélet, zsidóüldözés, Führer, SS, Berlin-Róma tengely, Anschluss, tekintélyelvű állam, erőszakmentes ellenállás, magaskultúra (elitkultúra), tömegkultúra, háromhatalmi egyezmény, tengelyhatalmak, gettó, deportálás, partizán, koncentrációs tábor, megsemmisítő tábor, népirtás, emberirtás, holokauszt, soá, porajmos (roma/cigány népirtás), genocídium, partizán, totális háború, furcsa háború, hadigazdaság, Vörös Hadsereg, antifasiszta koalíció, polgárjog.</p> <p>Személyek: II. Vilmos, Lenin, Trockij, II. Miklós, Wilson, Clemenceau, Mussolini, Sztálin, Roosevelt, Keynes, Hitler, Goebbels, Churchill.</p> <p>Topográfia: Szarajevó, (Szent)Pétervár, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, Csehszlovákia, a balti államok, Lengyelország, Kelet-Közép-Európa, Szovjetunió, Brit Nemzetközösség, Berlin, weimari köztársaság, Moszkva, Saar-vidék, Rajna-vidék, Szudéta-vidék, Pearl Harbor, Sztálingrád, Auschwitz, Hiroshima, Normandia.</p> <p>Kronológia: 1914–18 (az első VH), 1914. június 28. (a szarajevói merénylet) 1914. július 28. (az Osztrák-Magyar Monarchia hadat üzen Szerbiának, a VH kirobbanása), 1917 (a februári forradalom és a bolsevikok hatalomátvétele Oroszországban), 1918. november 11. (az első VH vége), 1919 (békekonzferencia kezdete, a versailles-i béke), 1922 (Szovjetunió létrehozása), 1929-1933 (a világgazdasági válság), 1933 (Hitler hatalomra kerülése), 1936 (Berlin-Róma tengely), 1938 (Anschluss, a müncheni konferencia), 1939. augusztus 23. (a szovjet-német megneemtámadási egyezmény), 1939. szeptember 1. (Németo. megtámadja Lengyelországot, kitör a 2. VH), 1941. június 22. (Németo. megtámadja a Szovjetuniót), 1941. december 7. (Pearl Harbor, az USA hadba lépése), 1944. június 6. (normandiai partraszállás), 1945. február (jaltai konferencia), 1945. május 9. (európai háború befejeződése), 1945. augusztus 6. (atomtámadás, Hiroshima), 1945. szeptember 2. (Japán fegyverletételével véget ér a 2. VH).</p>	

9. MAGYARORSZÁG A VILÁGHÁBORÚK KORÁBAN (1914-1945)

<p>A trianoni békediktátum és következményei. Az ellenforradalmi rendszer konszolidációjának legfontosabb lépései. A magyar külpolitika a két világháború között. A politikai rendszer főbb jellemzői. Társadalmi, gazdasági, ideológiai kérdések.</p>	<p>Társadalmi rétegződés és életmód a húszas-harmincas években. Az antiszemitizmus megjelenési formái és a „zsidókérdés” Magyarországon. Magyarország háborúba lépése és részvétele a Szovjetunió elleni harcokban. Magyarország német megszállása és a nyilas hatalomátvétel. A holokauszt Magyarországon.</p>
<p><i>Fogalmak:</i> öszirózsás forradalom, tanácsköztársaság, proletárdiktatúra, egyházellenesség, ellenforradalom, kormányzó, vörösteror, fehérterror, konszolidáció, revízió, (politikai) antiszemitizmus, numerus clausus, földreform, népszövetségi kölcsön, pengő, Magyar Nemzeti Bank, revízió, irredentizmus, kultúrfölény, társadalombiztosítás, agrárrolló, népi mozgalom, nyilas mozgalom, nyílt és titkos szavazás, zsidótörvény, győri program, első bécsi döntés, fegyveres semlegesség, második bécsi döntés, „hintapolitika”, gettó, deportálás, munkaszolgálat, hadifogság, kiugrási kísérlet, malenkij robot.</p> <p><i>Személyek:</i> IV. Károly, Károlyi Mihály, Apponyi Albert, Horthy Miklós, Teleki Pál, Bethlen István, Klebelsberg Kuno, Gömbös Gyula, Imrédy Béla, Szent-Györgyi Albert, Bárdossy László, Kállay Miklós, Szálasi Ferenc, Wallenberg.</p> <p><i>Topográfia:</i> Sarajevó, Doberdó, Szerb-Horvát-Szlóven Királyság, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Románia, a trianoni Magyarország, Felvidék, Kárpátalja, Újvidék, Kamenyec-podolszki, Voronyezs, Don-kanyar, Délvidék és Észak-Erdély.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1914–18 (az első VH), 1914. június 28. (szarajevói merénylet), 1918. október 31. (öszirózsás forradalom győzelme), 1918. november 3. (padovai fegyverszünet), 1919. március 21. – augusztus 1. (proletárdiktatúra időszaka), 1920. március (Horthy kormányzóvá választása), 1920. június 4. (a trianoni békediktátum aláírása). 1920 (numerus clausus, földreform) 1921-31 (Bethlen miniszterelnöksége), 1927 (pengő bevezetése), 1932-1936 (Gömbös Gyula miniszterelnöksége), 1938. november 2. (első bécsi döntés), 1939. március (Kárpátalja visszacsatolása), 1940. augusztus 30. (második bécsi döntés), 1941. április (magyar támadás Jugoszlávia ellen), 1941. június 26. (Kassa bombázása), 1941. június 27. (Magyarország hadba lépése), 1942-1944 tavasza (Kállay Miklós miniszterelnöksége), 1943. január (a doni katasztrófa), 1944. március 19. (németek megszállják Magyarországot), 1944. október 15-16. (Horthy Miklós sikertelen kiugrási kísérlete, nyilas hatalomátvétel), 1944. december 21. (Debrecenben összeül az Ideiglenes Nemzetgyűlés), 1945. április (Magyarország felszabadítása a náci uralom alól, a szovjet megszállás kezdete, a háború vége Magyarországon).</p>	

10. A JELENKOR (1945-TŐL NAPJAINKIG)

<p>A keleti és a nyugati blokk főbb politikai, gazdasági, társadalmi jellemzői, a hidegháborús szembenállás jellemzői. Az ENSZ létrejötte, működése.</p>	<p>A kétpólusú világrend megszűnése; a Szovjetunió és Jugoszlávia szétesése; Németország újraegyesítése. Az Európai Unió alapelvei, intézményei és működése. A globális világgazdaság ellentmondásai.</p>
<p><i>Fogalmak:</i> Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), szuperhatalom, vasfüggöny, hidegháború, fegyverkezési verseny, kétpólusú világ, NATO, Varsói Szerződés, KGST, Európai Gazdasági Közösség (Közös Piac), berlini fal, harmadik világ, el nem kötelezettek mozgalma, újantiszemitizmus, enyhülési politika, jóléti állam, (szociális) piacgazdaság, tervgazdaság, ökumené, harmadik világ, beat korszak, hippy mozgalom, olajválság, olajárrobbanás, iszlám fundamentalizmus, terrorizmus, Cartha '77 mozgalom, prágai tavasz, diáklázadások, szolidaritás, Európai Unió, PC, mobiltelefon, atomkatasztrófa, mamutcégek, nemzetközi pénzvillág, csúcstechnológia, globalizáció, multikulturalizmus, nemzetközi terrorizmus, vallási fanatizmus, xenofóbia, fogyasztói társadalom, adósságspirál, globális felmelegedés, ökológiai katasztrófa, fenntarthatóság, környezetvédelem, fiatalodó és öregedő társadalom, migráció, foglalkozási szerkezet, diszkrimináció, integráció, euró, internet, tömegkommunikáció.</p> <p><i>Személyek:</i> Sztálin, Mao Ce-tung, Truman, Marshall, Adenauer, Hruscsov, Kennedy, Tito, De Gaulle, Brezsnyev, Ceaușescu, Willy Brandt, Thatcher, Reagan, Gorbacsov, Helmut Kohl, Lech Wałęsa, Václav Havel, II. János Pál, George Bush, Borisz Jelcin, Bill Clinton, Tony Blair, George W. Bush.</p> <p><i>Topográfia:</i> Szovjetunió, NSZK, NDK, Közép-Kelet, Izrael, Palesztina, Kuba, Kína, Korea (Észak- és Dél-Korea), Vietnam (Észak- és Dél-Vietnam), Berlin, Helsinki, Prága, Gdańsk, Csernobil, Temesvár, Ukrajna, Észtország, Lettország, Litvánia, Csehország, Szlovákia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Németország, az EU tagállamai.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1945 (az ENSZ létrejötte), 1946 (a fultoni beszéd), 1947 (a Truman-elv, a párizsi béke, India függetlensége), 1948 (Izrael létrejötte), 1949 (az NSZK, az NDK, a NATO, a KGST, a Kínai Népköztársaság létrejötte, a szovjet atombomba), 1950-1953 (a koreai háború), 1953 (Sztálin halála), 1955 (a Varsói Szerződés), 1956 (az SZKP XX. kongresszusa, a szuezi válság), 1957 (a római szerződések), 1959 (a kubai forradalom), 1961 (a berlini fal építése, Gagarin űrrepülése), 1962 (a kubai rakétaválság), 1964-1973 (a vietnami háború), 1967 (a „hatnapos háború”), 1968 (a prágai tavasz, a Brezsnyev-doktrína, párizsi diáklázadások), 1969 (az első Holdra szállás), 1975 (a helsinki értekezlet), 1989 (a kelet-közép-európai rendszerváltások, a berlini fal lebontása), 1991 (a Varsói Szerződés és a KGST felszámolása, a Szovjetunió szétesése), 1992 (a maastrichti szerződés aláírása), 1995 (a schengeni egyezmény életbe lépése), 1991-1999 (a délszláv háború), 1991-2004 (Jugoszlávia felbomlása), 2001 (terrortámadás az USA ellen), 2002 (az euró bevezetése), 2004 (tíz új tagállam csatlakozik az EU-hoz, közöttük Magyarország is).</p>	

11. MAGYARORSZÁG 1945-TŐL ARENDSZERVÁLTOZÁSIG

<p>Az egypárti diktatúra működése, a gazdasági élet és a mindennapok jellegzetességei a Rákosi-korban. Az 1956-os forradalom és szabadságharc kitörésének okai és főbb eseményei; a megtorlás. A rendszer jellemzői a Kádár-korszakban, életmód és mindennapok.</p>	<p>A rendszerváltozás főbb eseményei. A piacgazdaságra való áttérés és következményei. A határon túli magyarság 1945-től.</p>
<p><i>Kulcsfogalmak:</i> előzőek,, közigazgatás, szuverenitás, népképviselő, demokrácia, diktatúra, emberi jog, (állam)polgári jog, vallás, vallásüldözés, egyházüldözés, vallásszabadság. <i>Fogalmak:</i> Szövetséges Ellenőrző Bizottság, földosztás, Független Kisgazdapárt, Nemzeti Parasztpárt, Magyar Kommunista Párt, Szociáldemokrata Párt, háborús bűnös, népbíróság, kitelepítés, lakosságcsere, Magyar Dolgozók Pártja (MDP), államosítás, népköztársaság, internálás, osztályharc, ÁVH, besúgó hálózat, ügynök, egypártrendszer, pártállam, reakciós, koncepciók perек, kulák, tervgazdaság, kollektivizálás, szövetkezet, beszolgáltatás, iparosítás, kétkeresős családmódel, tömegpropaganda, aranycsapat, Petőfi Kör, MEFESZ, intervenció, Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP), disszidens, amnesztia, új gazdasági mechanizmus, háztáji, második gazdaság, „három T”, lakótelep, televízió, Rubik-kocka, ellenzéki mozgalmak, szamizdat, besúgó, ügynök, monori találkozó, lakiteleki találkozó, ellenzéki kerekasztal, spontán privatizáció, falurombolás, MDF, SZDSZ, FIDESZ, MSZMP, FKgP, KDNP, MSZP, többpártrendszer, gyűlekezési jog, pluralizmus, jogállam, demokratikus intézményrendszer, nemzeti kerekasztal, sarkalatos törvények, rendszerváltás/rendszerváltozás, Alkotmánybíróság, privatizáció, kárpótlás, migráció, mobilitás, foglalkozási szerkezet, munkanélküliség, diszkrimináció, szegregáció, kirekesztés, fajgyűlölet, integráció, népszavazás, ombudsman, autonómia, magyar igazolvány, kettős állampolgárság. <i>Személyek:</i> Mindszenty József, Tildy Zoltán, Nagy Ferenc, Kovács Béla, Kéthly Anna, Esterházy János, Márton Áron, Rákosi Mátyás, Rajk László, Kádár János, Nagy Imre, Maléter Pál, Bibó István, Kádár János, Nagy Imre, Pozsgay Imre, Tőkés László, Antall József, Göncz Árpád, Sólyom László, Horn Gyula, Orbán Viktor. <i>Topográfia:</i> Debrecen, Recsk, Hortobágy, Sztálinváros (Dunaújváros), az 1956-os forradalom főbb fővárosi helyszínei, Mosonmagyaróvár, Salgótarján, Százhalombatta, Monor, Lakitelek, Bős-Nagymaros, a határon túli magyarok területek, Erdély, Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Várvidék (Burgenland). <i>Kronológia:</i> 1945. március (földosztás), 1945. november (választások Magyarországon), 1946 (a második köztársaság és az új forint), 1947. február 10. (a párizsi béke), 1947 (kékcédulás választások), 1948 (a Magyar Dolgozók Pártjának megalakulása, a nyílt kommunista diktatúra kezdete, az iskolák államosítása), 1949 (a kommunista alkotmány, a Mindszenty- és a Rajk-per), 1950 (a szerzetesrendek feloszlata, a tanácsrendszer létrejötte), 1953-55 (Nagy Imre első miniszterelnöksége), 1956. október 23. (a forradalom kirobbanása), 1956. október 28. (a forradalom győzelme), 1956. november 4. (szovjet támadás indul Magyarország ellen, a forradalom leverésének kezdete), 1958 (Nagy Imre kivégzése), 1963 (részleges amnesztia), 1968 (az új gazdasági mechanizmus bevezetése), 1971 (magyar-vatikáni megállapodás, Mindszenty József elhagyja Magyarországot), 1978 (az Egyesült Államok visszaadja a Szent Koronát), 1985 (a monori találkozó), 1987 (a lakiteleki találkozó), 1980 (Farkas Bertalan a világűrben), 1989. június 16. (Nagy Imre és mártírjarsainak újratemetése), 1989. október 23. (a harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása), 1989 (társasági és egyesülési törvény), 1990 (szabad országgyűlési és önkormányzati választások), 1991 (a szovjet csapatok kivonása Magyarországról), 1996 (a magyar honfoglalás milicentenáriuma), 1999 (Magyarország a NATO tagjává válik), 2000 (a magyar államalapítás millenniuma), 2004 Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz).</p>	

12. TÁRSADALMI, ÁLLAMPOLGÁRI, PÉNZÜGYI ÉS MUNKAVÁLLALÓI ISMERETEK

<p>A magyarországi romák története és helyzetének főbb jellemzői napjainkban. A szociális ellátórendszer fő elemei. Az emberi jogok ismerete és a jogegyenlőség elvének bemutatása, az állampolgári jogok, kötelességek. A politikai intézményrendszer fő elemei (országgyűlés, kormány, köztársasági elnök, alkotmánybíróság, ombudsman, helyi önkormányzatok, az Alaptörvény).</p>	<p>A választási rendszer fő elemei. A háztartás pénzügyei (adók és járulékok, pénzkezelési technikák, banki ügyletek). A munkaviszonyhoz kapcsolódó jogok és kötelezettségek, a munkaviszony megszűnése.</p>
<p><i>Kulcsfogalmak:</i> Család, társadalom, szocializáció, norma, szabály, jog, kötelesség, kultúra, etnikum, nemzet, nemzetiség, állam, állampolgár, politika, politikai rendszer, államforma, királyság, köztársaság, hatalom, intézmény, szervezet, kormányzás, demokrácia, diktatúra, szélsőséges pártok és mozgalmak, államszervezet, hatalommegosztás, gazdaság, piac, pénz, munka, termelés, fogyasztás, szükséglet, tulajdon, jövedelem, (közszolgálati/kereskedelmi/közösségi) média, tömegkommunikáció, médiahasználat, funkció, médiaszöveg, nyilvánosság, hír, kommentár, hírtér, hírversen, pártatlanság, hírportál, közösségi oldal. <i>Fogalmak:</i> Szokás, hagyomány, illem, erkölcs, alapvető emberi jog, gyermeki jog, hivatal, egyenlőség, társadalmi különbség, társadalmi egyenlőtlenség, előítélet, kirekesztés, gyűlöletkeltés, gyűlölet bűncselekmény, szubkultúra, kortárs csoport, helyi társadalom, civil társadalom, kisebbség, többség, érdekképviselő, érdekegyeztetés, identitás, hátrányos helyzet, felelősségvállalás, szolidaritás, önkéntesség, állampolgári jog, állampolgári kötelesség, politikai intézményrendszer, választás, választási rendszer, unió, országgyűlés, helyhatóság, politikai részvétel, közvetett demokrácia, közvetlen demokrácia, önkormányzat, párt, parlamenti küszöb, állampolgári jogok biztosa, Állami Számvevőszék, hatalmi ág, közjó, politikai intézmény, média, közélet, nyilvánosság, piacgazdaság, háztartás, vállalat, belföld, külföld, pénztérzet, pénzügyi közvetítő, bankjegy, pénzhelyettesítő, költségvetés, bevétel, kiadás, egyenleg, megtakarítás, betét, kötvény, befektetési jegy, hitelfelvétel, kamat, árfolyam, infláció, költségvetés, adó, járulékok, vállalkozás, személyi jövedelemadó, áfa, juttatások, társadalombiztosítás, nyugdíjjárulékok, költségvetési intézmény, költségvetési egyenleg, deficit, pénzpiac, monetáris politika, jegybank, bankrendszer, (kereskedelmi) bank, megtakarítás, forrás, tőzsdé, értékpapír, rt, kft, kkt, bt, egyéni vállalkozás, szövetkezet, korlátlan felelősség, korlátolt felelősség, egyetemleges felelősség, biztosító társaság, lízingtársaságok, pénzügyi közvetítő rendszer, állás, biztosítás, szerződés, munkaerőpiac, munkaadó, munkavállaló, foglalkoztatás, munkaviszony, önéletrajz, motivációs levél, munkajog, munkaszerződés, munkaidő, munkabér, adózás, adóbevallás, egészségbiztosítás, munkanélküliség, munkanélküli ellátás, álláskeresési támogatás, háztartás, társadalmi juttatás, tulajdonból származó jövedelem, örökség, nyereség, vagyon, létszükségleti kiadás, nem létszükségleti kiadás, beruházás, egyenleg, megtakarítás, befektetés, hitel, bankszámla, bankkártya, banki művelet, lakossági folyószámla.</p>	